

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Sancti Gregorii Papæ Primi Cognomento Magni Opera

In Tres Tomos Distributa. Ex quamplurimis MSS. Codicibus emendata ;
Additæ Sunt Quædam Notæ in Dialogos & Epistolas ejusdem S. Gregorii

Gregor <I., Papst>

Lutetia Parisiorum, 1675

Sancti Gregorii Moralis Expositionis In Beatum Job Liber Dvodecimvs.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-74915](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-74915)

litatem non solum exterius, sed interius quoque homopatur, dum ad meliora opera exurgere conatur. Mens etenim mutabilitatis suae pondere ad aliud semper impellitur quam est, & nisi in statu suo arta custodia disciplina teneatur, semper in deteriora dilabitur. Quae enim semper stantem deseruit, statum quem habere potuit, amisit. Unde nunc cum ad meliora nititur, quasi contra ictum fluminis conatur. Cum vero ab intentione ascendendi resoluitur, sine labore ad ima reducitur. Quia enim in ascensu labor est, in descensu otium, intraturos per angustam portam Dominus admonet, dicens:

28. *Contendite intrare per angustam portam.* Dicitur quippe angustae porte introitum, praemisit, *contendite*: quia nisi mentis contentio ferueat, unda mundi non vincitur, per quam anima semper ad ima revocatur. Quia igitur homo velut flos nascitur & conteritur, quia sicut umbra fugit, atque in statu suo numquam permanet, quid in hac consideratione subjungat audiamus. Sequitur: [*Et dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos, & adducere eum tecum in iudicium?*] Consideravit quippe superius & omnipotentis Dei potentiam, & infirmitatem suam: deduxit ante oculos se & Deum, pensavit quis cum quo ad iudicium veniat. Vidit hinc hominem, inde conditorem, id est pulverem, & Deum; & recte ait: [*Et dignum ducis super huiusmodi aperire oculos tuos?*] Omnipotenti Deo oculos aperire, est iudicia exercere, quem feriat videre. Nam quasi clausis oculis non vult aspicere, quem non vult ferire. Unde mox de ipso quoque iudicio adjungit: [*Adducere eum tecum in iudicium?*] Sed quia contemplatus est ad iudicium venientem Deum, rursus considerat infirmitatem suam. Videt quia mundus per semetipsum esse non possit, qui ut esse

A possit, de immunditia processit, atque subjungit: [*Quis potest facere mundum de immundo conceptum semine? Nonne tu, qui solus es?*] Is, qui per se solus est mundus, mundare praevalet immunda. Homo enim in corruptibili carne vivens, habet tentationum immunditias impressas in semetipso: quia nimirum eas traxit ab origine. Ipsa quippe propter delectationem carnis ejus conceptio, immunditia est. Unde & Psalmista ait: *Ecce enim in iniquitatibus conceptus sum, & in delictis peperit me mater mea.* Hinc est ergo, quod plerumque tentatur & nolens. Hinc est, quod immunda quadam in mente patitur, quamvis ex iudicio reluctetur: quia conceptus de immunditia, dum ad munditiam tendit, hoc conatur vincere quod est. Quisquis autem occultae tentationis motus, atque immunditiam cogitationis evicerit, nequaquam sibi suam munditiam tribuat: quia de immundo conceptum semine, nullus facere mundum potest, nisi is, qui mundus per semetipsum solus est. Qui ergo jam ad locum munditiae mente pervenit, conceptionis suae viam respiciat, per quam venit: atque inde colligat, quia ex sua virtute non habet munditiam vivendi, cui de immunditia factum est initium subsistendi. Potest vero hoc in loco intelligi, quia beatus Job incarnationem Redemptoris intuitus, solum vidit in mundo hominem de immundo semine non esse conceptum, qui sic in mundum venit ex Virgine, ut nihil haberet de immunda conceptione. Neque enim ex viro & femina, sed ex sancto Spiritu & Maria virgine processit. Solus ergo in carne sua verè mundus exiit, qui delectatione carnis tangi non potuit: quia nec per carnalem huc delectationem venit.

S AN C T I G R E G O R I I
M O R A L I S E X P O S I T I O N I S
I N B E A T V M J O B
L I B E R D V O D E C I M V S.

C A P U T P R I M U M.

MOS justorum est, tantò sollicitius D praesentem vitam, quam sit fugitiva cogitare quantò studiosius noverint caelesti patriae bona aeterna perpendere. Ex his enim quae manentia intus aspiciunt, foris fugam rerum labentium subtilius attendunt. Unde beatus Job, cum de lapsu humani temporis sententiam protulisset, dicens: [*Homo natus de muliere, brevi vivens tempore.*] Et rursus: [*Et fugit velut umbra. & nunquam in eodem statu permanet.*] Adhuc de brevitate vitae ejus adjungit: [*Breves dies hominis sunt, numerus mensium ejus apud te est.*] Hoc etenim apud nos velut non esse considerat, quod tanta velocitate transcurrit. Quia verò apud omnipotentem Deum etiam labentia stant, apud eum esse numerum nostrorum mensium perhibet. Vel certè in diebus brevitatis temporis: in mensibus verò quasi multiplicata dierum spatia designantur. Nobis ergo breves dies sunt. Sed quia vita nostra post tenditur, apud Deum numerus nostrorum mensium esse memoratur. Unde & per Salomonem dicitur: *Longitudo dierum in dextera ejus.* Sequitur:

Quid sit, quòd Ezechia quindecim anni sunt additi ad vitam, cum ei per Isaiam dictum sit: Morieris tu, & non vives.

C A P U T I I.

Constitisti terminos ejus, qui praeteriri non poterunt.] Nulla, quae in hoc mundo hominibus fiunt, absque omnipotentis Dei occulto consilio veniunt. Nam cuncta Deus securura praesciens, ante saecula decrevit qualiter per saecula disponantur. Statutum quippe jam homini est, vel quantum hunc mundi prosperitas sequatur, vel quantum adversitas feriat: ne electos ejus aut immoderata prosperitas elevet, aut nimia adversitas gravet. Statutum quoque est, quantum in ipsa vita mortali temporaliter vivat. Nam etsi annos quindecim Ezechiae regi ad vitam addidit omnipotens Deus; cum eum mori permisit, tunc eum praescivit esse mortuum. Quia in re quaestio oritur, quomodo ei per Prophetam dicatur: *Dispone domus tua, quia morieris tu, & non vives:* cui cum mortis sententia dicta est,

1100. 3. per Salomonem dicitur: Longitudo dierum in dextera ejus. Sequitur:

protinus ad ejus lacrymas est vita addita. Sed per Prophetam Dominus dixit, quo tempore mori ipse merebatur; per largitatem vero misericordiae, illo eum tempore ad mortem distulit, quod ante saecula ipse praescivit. Nec Propheta igitur fallax, quia tempus mortis innotuit, quo vir ille mori merebatur: nec Dominica statuta convulsa sunt: quia ut ex largitate Dei anni vitae crescerent, hoc quoque ante saecula praefixum fuit: atque spatium vitae, quod inopinatè foris est additum, sine augmento in praescientia fuit intus statutum. Bene ergo dicitur: [Constitisti terminos ejus, qui praeteriri non poterunt.] Quod tamen intelligi etiam juxta spiritum valet: quia nonnumquam in virtutibus proficere conamur, & quaedam dona percipimus: à quibusdam verò repulsi in imis jacemus. Nemo enim est qui tantum virtutis apprehendat, quantum desiderat: quia omnipotens Deus interiora discernens, ipsi spiritualibus profectibus modum ponit: ut ex hoc homo quod apprehendere conatur, & non valet, in illis se non elevet, quae valet. Unde ille quoque egregius praedicator, qui raptus ad tertium caelum fuerat, paradisi arcana penetraverat, esse post revelationem tranquillius atque intentatus non valebat. Sed quia omnipotens Deus terminos constituit homini, qui praeteriri non poterunt, & elevavit hunc ad cognoscenda sublimia, & reduxit iterum ad infirma toleranda: ut modi sui mensuram aspiciens, dum securitatem comprehendere conaretur, & non posset; ne per elationem extra se iret, per humilitatem cogere intra suos semper terminos redire. Sequitur:

Quod sancti quasi mercenarii in laboribus huius mundi gemunt, & ad retributionis suae denarium suspirant.

CAPUT III.

Recede paululum ab eo, ut quiescat, donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus.] Hoc loco recede dicitur, vim flagelli amove. Quis enim valet Deo recedente requiescere, cum solus ipse sit requies, & à quo quisque quantum longè fuerit, fit tantò & inquietus? Itaque sic recede ab eo dicitur, ut intelligas, feriendo. Aptè enim subjungitur: [Donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus.] Mercenarius quantum longè est à fine operis, tantò & à retributione mercedis. Ita vir quisque sanctus in hac vita positus, dum longè se esse ab exitu vitae praesentis conspicit, longè se esse ab aeternis gaudiis gemit. Quid est ergo dicere: Recede paululum ab eo, ut quiescat, nisi jam flagella vitae praesentis subtrahere, & bona aeternae quietis ostendere? Unde etiam de ipsa quiete additur: [Donec optata veniat, sicut mercenarii dies ejus.] Tunc namque homini optata sicut mercenarii dies ejus venit, quando aeternam requiem pro recompensatione sui laboris acceperit. Quantum verò ad praesentis vitae speciem spectat, adhuc beatus Job humanum genus multis miseris repletum, quam sit despectum insinuat: quantumque ipsa insensibilia ipsum praere videantur narrat, cum dicit:

Quod sanctorum mors in nobis per exemplum fructificat.

CAPUT IV.

Lignum habet spem: si praecisum fuerit, rursum virefcit, & rami ejus pullulant. Si senuerit radix ejus in terra, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquae germinabit, & faciet comam quasi cum primum plantatum est. Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quaso est? Sed quia hoc juxta litteram patet, debemus sensum ad interiora reducere: & qualiter haec juxta spiri-

S. Greg. Tom. I.

tum intelligi debeant, perscrutari. In scriptura etenim sacra, ligni nomine aliquando crux, aliquando vir justus, aut etiam injustus, aliquando verò incarnata Dei sapientia figuratur. Crux etenim ligno signatur, cum dicitur: *Miximus lignum in panem* Hier. 17. *ejus.* Lignum quippe in panem mittere, est Dominico corpori crucem adhibere. Rursum ligni nomine vir justus, aut etiam injustus exprimitur, sicut per Prophetam Dominus dicit: *Ego Dominus humiliavi lignum sublime, & exaltavi lignum humile.* B. 2. c. 17. *Quia juxta ejusdem Veritatis vocem: Omnis qui se exaltat, humiliabitur, & qui se humiliat, exaltabitur.* Luc. 14. Salomon quoque ait: *Si ceciderit lignum ad Austrum, aut ad Aquilonem: in quocumque loco ceciderit, ibi erit.* Eccl. 11. In die etenim mortis suae justus ad Austrum cadit, peccator ad Aquilonem: quia & justus per fervorem spiritus ad gaudia ducitur, & peccator cum apostata angelo, qui dixit: *Sedebo in monte testamenti, in lateribus Aquilonis:* in frigido suo corde reprobatur. Rursum per lignum incarnata Dei sapientia figuratur, sicut de ea scriptum est: *Lignum vita est his, qui apprehenderint eam:* Prov. 3. & sicut ipsa ait: *Si in viridi ligno hac faciunt, in arido quid fiet?* Hoc itaque loco cum lignum praefertur homini, quid homo, nisi carnalis quisque accipitur? Et quid ligni nomine, nisi justus unicujusque vita designatur? (*Lignum etenim habet spem: si praecisum fuerit, rursum virefcit:*) quia cum in morte passionis pro veritate justus afficitur, in aeternae vitae viriditate recuperatur. Et qui hic virebat per fidem, illic virefcit per speciem. Et rami ejus pullulant: quia plerumque ex passione justus, fideles quique ad amorem caelestis patriae multiplicantur; & viriditatem vitae spiritualis accipiunt, dum hic pro Deo fortiter egisse gratulantur. Sequitur: (*Si senuerit in terra radix ejus, & in pulvere emortuus fuerit truncus illius, ad odorem aquae germinabit, & faciet comam quasi cum primum plantatum est.*) Quid radix justus, nisi sancta praedicatione: quia ab ipsa oritur, & in ipsa subsistit? & quid terrae vel pulveris nomine, nisi peccator accipitur? cui voce conditoris dicitur: *Terra es, & in terram ibis.* Vel certè, sicut habet nota Gen. 3. d. *Pulvis es, & in pulverem reverteris.* Justus igitur radix in terra fenescit, & in pulvere truncus emortuit: quia apud corda pravorum ejus praedicatione despecta, cunctisque viribus effeta creditur. Et in pulvere truncus emortuit: quia inter manus persequentium corpus illius exanimatur. Juxta Sapientiae etenim vocem: *Vestri sunt oculis insipientium mori, & astimata est afflictio exitus illorum.* Sed iste, cujus radix in terra senuit, & in pulvere truncus mortuus est, ad odorem aquae germinat: quia per afflatum sancti Spiritus, in electorum cordibus exemplo sui operis germen virtutis facit. Aquae etenim appellatione nonnumquam sancti Spiritus irrigatio designari solet, sicut scriptum est: *Si quis sitit, veniat ad me, & bibat. Qui autem biberit ex aqua, quam ego dabo ei, non sitiet in aeternum.* (Et faciet comam quasi cum primum plantatum est.) Succiso truncò comam facere, est extincto corporaliter justo, ipso suae passionis exemplo multorum corda suscitare, & ex fide recta viriditatem veritatis ostendere. Bene autem dicitur: (*Quasi cum primum plantatum est.*) Omne quod hic à justis agitur, secunda plantatio est: quia prima videlicet plantatio non in opere justorum, sed in praescientia conditoris est. Et quia cuncta quae agunt electi, sicut prius interiorius conspiciuntur, atque disponuntur; ita postmodum exteriorius perficiuntur, bene dicitur: (*Faciet comam quasi cum primum plantatum est;*) id est, viriditatem suam ostendit in effectu operis, quam prius habuit in praescientia conditoris. Potest etiam radix justus, ipsa natura humanitatis intelligi, ex qua subsistit. Quae videlicet radix fenescit in terra, cum natura carnis deficit in pulverem redacta. Cujus in

Z ij

pulvere truncus emoritur, quia extinctum corpus à sua specie dissipatur. Sed ad odorem aquæ germinat: quia per adventum sancti Spiritus resurgit: (*Et faciet comam quasi cum primium plantatum est:*) quia ad illam speciem redit, ad quam percipiendam creatus fuerat, si in paradiso positus peccare noluisset. Quod fortasse etiam de Domino ipso, scilicet bonorum omnium capite valet intelligi: juxta hoc utique, quod prædiximus, quia de semetipso ait:

Luc. 23. e Si in viridi ligno hac faciunt, in arido quid fiet? Se enim lignum viride, & nos lignum aridum dixit: quia ipse in se vim divinitatis habuit; nos verò qui puri homines sumus, lignum aridum appellamur. Habet ergo lignum spem, si præcisum fuerit, quia rursus virefcit: quoniam & si occidi per passionem potuit, per resurrectionis gloriam rursus ad vitæ viriditatem venit. Hujus rami pullulant: quia resurrectione illius multiplicati, longè lateque fideles creverunt. Hujus radix in terra quasi fenit: quia ejus prædicatio Judæorum perfidia despecta fuit. Et in pulvere truncus emortuus est: quia in corde persequentium, quod perfidia suæ vento levabatur, contemptibilis & despectus est habitus, quia carne potuit occidi. Sed ad odorem aquæ germinavit: quia per virtutem Dei, extincta caro illius ad vitam

Ad. 2. d rediit, juxta quod scriptum est: *Quem Deus suscitavit à mortuis.* Quia enim Deus Trinitas est, extinctam carnem unigeniti Filij sancta Trinitas, id est, Pater, & idem Filius, & Spiritus sanctus resuscitavit. Et fecit comam quasi cum primium plantatum est: quia illa Apostolorum debilitas, quæ in morte illius expavit, & negavit, & negando aruit, per resurrectionis ejus gloriam rursus ad fidem viruit. In cuius ligni comparatione quid omnis homo, nisi pulvis est? Unde & subditur: (*Homo vero cum mortuus fuerit, & nudatus atque consumptus, ubi quasi est?*) Nullus homo sine peccato est, nisi ille qui

5. in hunc mundum non venit ex peccato. Et quia omnes in culpa ligamur, ipsa amissione justitiæ morimur: concessa prius in paradiso veste innocentie nudamur; interitu etiam carnis subsequente consumimur. Homo itaque peccator moritur in culpa, nudatur à justitia, consumitur in pena. Hanc nuditatem peccatoris filij tegere dignatus est pater, qui eo redeunte dixit: *Cito proferre stolam primam.*

Luc. 15. e Prima quippe stola, est vestis innocentie, quam homo bene conditus accepit, sed male à serpente perfusus perdidit. Contra hanc rursus nuditatem dicitur: *Beatus qui vigilat, & custodit vestimenta sua, ne nudus ambulet.* Vestimenta quippe custodimus, cum præcepta innocentie servamus in mente: ut cum nos iudici culpa nudat, ad amissam redeuntes innocentiam pœnitentia operiat. Bene autem dicitur: (*Ubi quasi est?*) quia peccator homo illicitare soluit, ubi conditus fuit: hinc verò, ubi cecidit, diu esse prohibetur. Patriam volens perdidit: à peregrinatione verò sua quam diligit, invitus expellitur. Ubi ergo est, qui in ejus amore non est, ubi verum esse est? Sequitur: [*Quomodo si recedant aqua de mari, & fluvius vacuefactus arefcet: sic homo cum dormierit, non resurget.*]

Apo. 16. c Mare mens hominis, & quasi fluctus maris sunt cogitationes mentis, quæ aliquando per iram tumescunt, per gratiam tranquillæ sunt, per odium cum amaritudine defluunt. Sed cum homo moritur, aquæ maris recedunt, quia juxta Psalmistæ vocem: *In illa die peribunt omnes cogitationes eorum.* Et rursus de moriente scriptum est: *Amor quoque & odium simul peribunt.* Arescit ergo fluvius vacuefactus: quia subducta animâ, vacuum remanet corpus. Quasi enim alveus fluminis vacuus, est corpus exanime. Qua in re vigilanter intuendum est, quia vita præsens, videlicet quousque anima moratur in corpore, mari comparatur & fluvio. Aqua enim maris amara est, fluminis dulcis. Et quia hinc viventes modò quibus-

Pf. 145. a dam amaritudinibus turbati afficimur, modò autem dulcedine tranquillè ac mites invenimur, præsentis vitæ decursus comparatione exprimitur maris & fluminis.

Eccle. 9. b Quod nisi prius elementa ardore solvantur, resurrectio mortuorum non fit.

CAPUT V.

SED in his durum valde videtur esse quod subditur: [*Sic homo cum dormierit, non resurget.*] Cur itaque laboramus, si in resurrectionis retributionem non tendimus? Quomodo autem dicitur: *Nō omnes resurget, cum scriptum sit: Omnes quidem resurgemus, sed non omnes immutabimur?* Et rursus: *Si in hac vita tantum in Christo sperantes sumus, miserabiles sumus omnibus hominibus.* Et per semetipsam Veritas dicit: *Omnes qui in monumentis sunt, audient vocem ejus, & procedent qui bona fecerunt in resurrectionem vitæ.* Sed subjuncta sententia indicat, quæ discretio in præmissa lateat. Nam subditur: [*Donec atteratur cælum, non evigilabit, nec confurget de somno suo*] Liqueat enim, quia non resurget, scilicet donec atteratur cælum: quia nisi mundi hujus finis advenerit, humanum genus à somno mortis ad vitam non evigilabit. Non ergo quia omnino non resurgat; sed quia ante contritionem cæli, humanum genus minimè resurgat, insinuat. Notandum quoque est, cur postquam superius hominem mortuum dixit, inferius non mortuum, sed dormientem nominat, eumque de somno suo minimè confurgere, donec cælum atteratur narrat: nisi quòd patenter datur intelligi, quia in comparatione ligni revirentis, hominem mortuum peccatorem nominat, à vita scilicet justitiæ extinctum. Ubi autem de morte carnis loquitur, non hanc mortem, sed somnum maluit vocare, spem proculdubio resurrectionis insinuans: quia sicut citulus homo à somno evigilat, ita concitè ad conditoris nutum à morte corporis resurgat. Vehementer enim ab infirmis mentibus nomen mortis pertimescitur, somni autem vocabulum non timetur. Unde & Paulus discipulos admonens, dicit: *Nolimus autem ignorare vos fratres de dormientibus, ut non contristemini, sicut & ceteri qui spem non habent. Si enim credimus quòd Iesus mortuus est & resurrexit: ita & Deus eos qui dormierunt per Iesum adducet cum eo.* Quid est quòd prædicator egregius mortem Domini, mortem vocat: mortem verò servorum Domini, non mortem, sed somnum nominat: nisi quia infirma corda audientium respiciens, medicamentum prædicationis suæ mira arte componit: & illum quem jam resurrexisse noverant, eis mortuum insinuare non dubitat: eos verò qui necdum resurrexerant, ut spem resurrectionis insinuet, non mortuos, sed dormientes vocat? Non enim verèbatur dicere mortuum, quem auditores jam resurrexisse cognoverant: & verèbatur dicere mortuos, quos resurgere vix credebant. Beatus igitur Job, quia carne mortuus ad vitam rursus evigilare non dubitat, eos dormientes potius quàm mortuos appellat. Sequitur:

Quod ante adventum Christi nemo tam probatè vitæ fuit, quin ad infernum descenderet: & quòd ibi loca sint, in quibus Sancti Dei quiescebant: & item alia inferiora, in quibus mali puniebantur.

CAPUT VI.

QUIS mihi tribuat, ut in inferno prosequar me? Quia ante adventum mediatoris Dei & hominis, omnis homo, quamvis mundæ probatæque vitæ fuerit, ad inferni claustra descendit, dubiū non est: quoniam homo, qui per se cecidit, per se ad paradisi

requiem redire non potuit, nisi veniret ille, qui suae incarnationis mysterio ejusdem nobis paradisi iter aperiret. Unde & post culpam primi hominis, ad paradisi aditum romphæa flamma posita esse memoratur: quæ & versatilis dicitur, pro eo quoddam quandoque veniret tempus, ut etiam removeri potuisset. Nec tamen ita iustorum animas ad infernum dicimus descendisse, ut in locis pœnalibus tenerentur. Sed esse superiora inferni loca, esse alia inferiora credenda sunt: ut & in superioribus iusti requiescerent, & in inferioribus iniusti cruciatentur. Unde & Psalmista propter prævenientem se Dei gratiam dicit: *Eripuisti animam meam ex inferno inferiori.* Beatus igitur Job ante mediatoris adventum ad infernum se descendere sciens, conditoris sui illic protectionem postulat: ut à locis pœnalibus alienus existat, ubi dum ad requiem ducitur, à suppliciis abscondatur. Unde subjungit:

Quod furor distractionis divina tunc pertransi, cum electorum animas in infernum descendens Redemptor noster secum eduxit.

CAPUT VII.

ET abscondas me donec pertranscat furor tuus.] Furor etenim omnipotentis Dei in hoc quotidie vim suae distractionis peragit, quod viventes indignè, dignis suppliciis demergit. Qui furor nunc equidem transit, sed in fine pertransit: quia modò agitur, sed in mundi termino consummatur. Qui tamen iste furor, quantum ad electorum animas, in Redemptoris nostri adventu pertransiit: quia eas ab inferni claustris ad paradisi gaudia mediator Dei & hominum, dum ipse illic pie descenderet, reduxit. Inter hæc verò sciendum est, quod furoris nomen divinitati non congruit: quia naturam Dei simplicem perturbatio nulla confundit. Unde ei dicitur: *Tu autem dominator virtutis cum tranquillitate iudicas, & cum magna reverentia disponis nos.* Sed quia iustorum animæ per mediatoris adventum erant quandoque ab inferni locis, quamvis non pœnalibus, liberande, hoc quoque iustus vir prævidet, & petendo subjungit:

Quod tempus in quo recordatus est nostri Deus, primus ejus advenit sit, in quo nos justificavit: & secundus, in quo nos glorificabit.

CAPUT VIII.

ET constituias mihi tempus, in quo recorderis mei.] At ubi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum, factum ex muliere, factum sub lege: ut eos qui sub lege erant, redimeret. Hanc itaque redemptionem vir Domini præsciens, in qua erant multi etiam ex gentilitate liberandi, sicut ipse ait: *Licet hæc celes in corde tuo, tamen scio quia universorum memineris: apud omnipotentem Deum tempus sibi constitui suæ recordationis petit.* Hinc est enim, quod in Evangelio Dominus dicit: *Et ego si exaltatus fuero à terra, omnia traham ad me ipsum: omnia videlicet electa.* Non enim ab inferno rediens Dominus, electos simul & reprobos traxit, sed illa exinde omnia sustulit, quæ sibi inhæsisse præscivit. Unde etiam per Osee prophetam dicit: *Ero mors tua ò mors, ero morsus tuus inferne.* Quod enim occidimus, agimus ut penitus non sit. Ex eo enim quod mordemus, partem abstrahimus, partemque relinquimus. Quia ergo in electis suis funditus Dominus occidit mortem, mors mortis extitit. Quia verò ex inferno partem abstulit, partemque reliquit, non occidit funditus, sed momordit infernum. Dicit ergo: *Ero mors tua ò mors; id est, in electis meis te funditus perimo. Ero morsus tuus inferne: quia sublatis eis, te ex parte transigo.* Sciens igitur beatus Job hunc adventum ad inferos Re-

demptoris nostri, petat quod futurum prævidit, & dicat: [*Et constituias mihi tempus, in quo recorderis mei.*] Sequitur: *Putasne mortuus homo rursus vivet?* Solent iusti viri in eo quod ipsi certum ac solidum sentiunt, quasi ex dubietate aliquid proferre, ut infirmorum in se verba transferant. Sed rursus per fortem sententiam infirmanti dubietati omnimodo contradicunt: quatenus per hoc quod dubiè proferre cernuntur, infirmis aliquatenus condescendant: & per hoc quoddam certam sententiam proferrunt, infirmorum mentes dubias ad soliditatem trahant. Quod nimirum dum faciunt, exemplum nostri capitis sequuntur. Passioni quippe Domini propinquans, infirmantium in se vocem sumpsit, dicens: *Pater mi, si possibile est, transeat à me calix iste: eorumque timorem ut abstraheret, suscepit: 25. d* & rursus per obedientiam vim fortitudinis ostendens ait: *Per unctamen non sicut ego volo, sed sicut tu: ut cum hoc imminet quod fieri nolumus, sic per infirmitatem petamus ut non fiat, quatenus per fortitudinem parati simus, ut voluntas conditoris nostri etiam contra voluntatem nostram fiat.* Hoc igitur exemplo nonnumquam à fortibus infirmitatis verba suscipienda sunt: ut per eorum post prædicamenta fortia, infirmorum corda gratis roborentur. Unde beatus Job, cum quasi dubitantis verba protulit, dicens: [*Putasne mortuus homo rursus vivet?*] illico sententiam suæ certitudinis adiunxit, qua ait:

Certitudinem suam de resurrectione sanctus Iob indicat, qui immutationem suam tanto desiderio expectat.

CAPUT IX.

Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.] Qui itaque immutationem suam tanto desiderio expectat, quam sit de resurrectione certus, insinuat: & cursum vitæ præsentis quantum despiciat, innotescit, qui hunc militiam appellat. Per militiam quippe semper ad finem tenditur, & quotidie conclusionis terminus expectatur. Cursum itaque vitæ hujus despicit, & statum soliditatis requirit, qui per hoc quoddam mutabiliter militat, ad immutationem suam pervenire festinat. Iusto quippe in hac vita, ipsa sarcina suæ corruptionis onerosa est, quod vigiliæ defatigant: somnus quæritur, ut vigiliarum labor atque anxietas temperetur. Sed nonnumquam etiam somnus occidit, fames corpus atterit, atque ut ejus necessitas repellatur, cibi requiruntur: sed sæpe & cibi gravant, qui ad repellendum debilitatis gravamen quæsi fuerant. Gravis itaque est sarcina corruptionis: quæ nisi ita gravis esset, Paulus nequaquam diceret: *Vanitati creatura subiecta est, non dolens, sed propter eum qui subiecit eam in spe: quia & ipsa creatura liberabitur à servitute corruptionis, in libertatem gloria filiorum Dei.* Scimus enim quod omnis creatura ingemiscit, & parturit usque adhuc. Sanctus ergo vir incorruptionis statum desiderans, dicat: [*Cunctis diebus, quibus nunc milito, expecto donec veniat immutatio mea.*] In qua immutatione quid agatur, adiungit:

Quod tunc vocanti Deo respondeat, quando in incorruptione similis ei erit: nunc autem corruptibilis incorruptibili non aperte respondet.

CAPUT X.

Vocabis me, & ego respondebo tibi.) Responde-re cuilibet dicimur, cum ejus factis conrua ad vicem opera reddimus. In illa igitur commutatione vocat Dominus, & respondet homo: quia ante incorrupti claritatem, incorruptus homo ostenditur post corruptionem. Nunc etenim quousque sub-

diti corruptioni fumus, auctori nostro minime ref-
pondemus: quia dum corruptio ab incorruptione
longè est, similitudo apta nostræ responsioni non
est. De illa vero immutatione scriptum est: *Cum
apparuerit, similes ei erimus, quoniam videbimus
eum sicuti est.* Tunc ergo vocanti Deo veraciter res-
pondemus, quando ad summæ incorruptionis jus-
sum incorruptibiles surgimus. Et quia hoc percipe-
re creatura ex semetipsa non valet, sed solius omni-
potentis Dei dono agitur, ut ad tantam incorrup-
tionis gloriam permutetur, rectè subjungitur:

*Quod humana natura nisi Dei gratia erigatur,
per se non conualecit.*

CAPUT XI.

Operi manuum tuarum porriges dexteram.) Ac
si patenter dicat: Idcirco creatura corruptibilis
peristere ad incorruptionem potest, quia tuæ pote-
statis manu erigitur, & tui respectus gratia, ut per-
sistat, teneatur. Humana namque creatura, eo ipso
quod creatura est, in semetipsa habet sub se defluere;
sed à conditore suo homo accepit, ut & super se
contemplatione rapiatur, & in seipso incorruptione
teneatur. Creatura ergo ne sub se defluat, sed in in-
corruptione persistat, ad incorruptibilitatis statum
auctoris sui dextera levatur. Potest quoque dextera
nomine, filius designari: *quia omnia per ipsum facta
sunt.* Operi igitur manuum suarum porrexit omni-
potens Deus dexteram suam: quia ut abjectum at-
que in infimis jacens ad summam erigeret genus hu-
manum, incarnatum ad hoc unigenitum misit. Ex
cujus nobis incarnatione datum est, ut qui ex vo-
luntate propria in corruptionem cecidimus, vocan-
ti nos Deo quandoque ad incorruptionis gloriam,
respondere valeamus. Quia in re largitatem divinæ
misericordiæ pensare quis valeat, quod ad tantam
perducit gloriam hominem post culpam? Pensat
Deus mala quæ facimus, & tamen per benignitatis
sue gratiam ea misericorditer relaxat. Unde & sub-
ditur:

*Quod omnia nostra opera quasi in sacculo sigillata
sunt, quamdiu non penitemus, donec excutiantur
in iudicio: & quod ea quæ hic penitimus, ne-
quaquam Deus in ultimo examine iudicat.*

CAPUT XII.

T quidem gressus meos dinumerasti, sed parvis
peccatis meis.] Gressus Deus dinumerat, cum
singula quæque nostra opera propter retributionem
signat. Quid enim in gressibus, nisi unaquæque
nostra actio designatur? Omnipotens itaque Deus
& gressus dinumerat, & peccatis parcit: quia &
subtiliter acta nostra considerat, & tamen hæc pæ-
nitentibus misericorditer relaxat. Qui & duritiam
in peccantibus conspicit, sed tamen hanc, præve-
niente gratia, ad pœnitentiam emollit. Culpas er-
go dinumerat, cum nos ipsos ad singula quæ feci-
mus, descendenda convertit. Quas misericorditer rela-
xat: quia cas dum nos ipsi punimus, ipse nequa-
quam in extremo examine iudicat; Paulo attestante,
qui ait: *Si nosmetipsos diiudicavimus, non utique iu-
dicaremur.* Unde adhuc subditur: [*Signasti quasi
in sacculo delicta mea, sed curasti iniquitatem meam.*]
Signantur quasi in sacculo delicta nostra, quia hoc
quod nos exterius agimus, nisi pœnitentia interve-
niente diluamus, in secreto iudiciorum Dei sub qua-
dam occultatione servatur, ut quandoque etiam de
sigillo secreti exeat ad publicum iudicij. Unde
etiam per Moysen dicitur: *Nonne hæc congregata
sunt apud me, & signata in thesauris meis?* In die
ultionis reddam illis. Cum verò pro malis quæ feci-
mus, disciplinæ flagello atterimur, & hæc per
pœnitentiam dessemus, iniquitatem nostram signat

& curat: quia nec inulta hæc deferit, nec in iudicio
punienda reservat. Signat igitur delicta: quia ea
hæc subtiliter attendit, ut feriat: curat verò, quia
hæc per flagellum funditus relaxat. Unde iniquita-
tem quoque illius persecutoris sui, quem in terra
prostraverat, signando curavit, cum de illo ad
Ananiam dixit: *Vas electionis mihi est iste, ut porret
nomen meum coram gentibus, & regibus, & filiis
Israel.* Ego enim ostendam illi, quanta eum oportet
pro nomine meo pati. Cui enim adhuc pro transactis
excessibus venturas passiones minatur, profectò
hoc quod deliquerat, in corde signatum tenebat.
Sed proculdubio delicta ejus signando curaverat,
quem vas electionis vocabat. Vel certè peccata no-
stra signantur in sacculo, cum mala quæ fecimus,
sollicito semper corde pensamus. Quid namque est
cor hominis, nisi sacculus Dei? Ubi dum studiosè
conspicimus per quanta deliquimus, peccata no-
stra quasi in Dei sacculo signata portamus. An non
peccatum suum David signatum tenebat in sacculo,
qui dicebat: *Iniquitatem meam ego agnosco, & de-
lictum meum coram me est semper?* Et quia culpas,
quas nos intuendo, & pœnitendo cognoscimus,
pius nobis conditor relaxat, rectè post signata in
sacculo delicta, subjungitur: [*Sed curasti iniqui-
tatem meam.*] Ac si aperte dicat: *Quæ modò signas
ut pœnitendo videam, agis proculdubio, ne in re-
tributione videantur.* Sequitur:

*Quod quibusdam subitis & repentinis tentationibus
excellentes viri, qui quasi montes sunt, aliquando
ruant: & alij nonnulli lentis & mollibus blandi-
mentis, quasi aquis fluxu continuo excavantibus
forte propositum mentis, usque in luxuriam, per-
mittente Deo, dissolvuntur.*

CAPUT XIII.

Mons cadens desinit, & saxum transfertur de
loco suo. Lapidés excavant aqua, & alluvione
paulatim terra consumitur: & homines ergo similiter
perdes.] Hoc crebrò agitur, ut cadentibus rupibus,
saxum ad loca alia transferatur: ut aquæ lapides ex-
cavent: & paulatim terra alluvionibus consuma-
tur. Sed magna nobis intentione discutendum est,
quod infertur: [*Et homines ergo similiter perdes.*]
Quid est enim hoc, quod cadenti monti, & saxo
translato, quod excavato lapidi, & per alluvionem
terræ consumptæ perditio humana comparatur, nisi
hoc, quod patenter datur intelligi, quia duo sunt
genera tentationum? Unum, quod in mente etiam
iusti hominis per repentinum eventum agitur, qua-
tenus sic subito tentetur, ut hinc inopinato pro-
ventu concutiat & prosternat, casumque suum non
nisi postquam ceciderit, videat. Aliud verò, quod
paulatim venit in mentem, & resistentem animum
lenibus suggestionibus inficit: & omnes in eo vires
iustitiæ non nimietate sua, sed assiduitate consumit.
Quia ergo alia est tentatio, quæ iustos plerumque
subita invasione prosternit, dicatur: [*Mons cadens
desinit, & saxum transfertur de loco suo:*] id est,
mens sancta cujus locus iustitiæ fuerat, impulsu su-
bito transfertur ad culpam. Rursum quia alia est
tentatio, quæ se cordi hominis leniter infundit, om-
nemque duritiam fortitudinis corrumpit atque con-
sumit, dicatur: [*Lapides excavant aqua;*] quia
videlicet duritiam mentis absorbent assidua & mol-
lia blandimenta libidinis, & lentum atque subtile
vitium corrumpit durum & forte propositum men-
tis. Unde subditur: (*Et alluvione paulatim terra
consumitur.*) Sicut enim influente aqua, paulatim
terra consumitur: sic leniter subrepente vitio, mens
etiam fortis absorbetur. Unde bene subjungitur:
(*Et homines ergo similiter perdes.*) Id est, quia cum
tentationem iusto iudicio ejus menti, qui stare in
alto cernitur, repente dominari permittis, cadere

ac defluere montem facis: & cum voluntas ad vi-
tium commutatur, quasi ad locum alium transfer-
tur saxum: cum vero tentationem lentam atque
subtilem, sed tamen assiduam eorum qui fortes esse
creduntur, prevalere mentibus finis; quasi lapides
excavant aqua, & alluvione paulatim terra confu-
mitur: quia nimirum suggestione leni subacta men-
tis duritia mollitur. Videamus, David ille quan-
tum mons altus fuerit, qui tanta Dei mysteria pro-
pheticis spiritu valuit contemplari: sed aspiciamus
quam subito casu defluxit, qui dum in solario deam-
bulans, alienam conjugem concupivit & abstulit,
ejusque virum tum damno sui exercitus interemit,
repentino casu mons cecidit: cum mens illa myste-
riis caelestibus astituta, inopinata tentatione devicta
est, tamque immanissima turpitudini subacta.
Saxum itaque de loco suo translatum est, cum pro-
phetae animus a prophetiae mysteriis exclusus, ad
cogitandas turpitudines venit. Videamus etiam
qualiter lapides excavant aqua, & alluvione pau-
latim terra consumitur. Salomon quippe immode-
rato usu atque assiduitate mulierum ad hoc usque
perductus est, ut templum idolis fabricaret: &
qui prius Deo templum construxerat, assiduitate
libidinis, etiam perfidiae substratus, idolis construe-
re templa non timuit. Sicque factum est, ut ab assi-
dua carnis perulantia, usque ad mentis perfidiam
perveniret. Quid itaque aliud, quam aqua excava-
runt lapidem, & alluvione paulatim terra con-
sumpta est? Quia subrepente paulisper infusione
peccati, terra cordis illius ad consumptionem de-
fluxit. Consideret ergo beatus Job utrasque tenta-
tiones, vel subitam & immensam, vel lentam atque
longiorem: consideret casus hominum; & ex his
quae exterius accidunt, rapiat interius contempla-
tionem, dicens: [Mons cadens defluit, & saxum
transfertur de loco suo. Lapidem excavant aqua, &
alluvione paulatim terra consumitur: & homines ergo
similiter perdes:] id est, sicut haec insensibilia
modo subito corruunt, modo paulisper infusa aqua-
rum mollitie consumuntur: ita etiam eum, quem
rationabilem condidisti, vel subita tentatione deji-
cis, vel longa ac lenta consumi permittis. Atque
mox eandem rationabilem creaturam verbis se-
quentibus explicat, dicens: [Roborasti eum paulu-
lum, ut in perpetuum transiret.] Paululum roboratus
est homo, quia hic vivendi vires ad modicum
accepit, ut in perpetuum transeat, ubi ejus vitam
terminus non concludat. Sed in hac brevitate ubi
roboratus est, colligit unde in perpetuitate inveniat,
vel ut semper gaudeat, vel ut suscepta supplicia non
evadat. Qui pro eo quod paululum roboratus est,
ut in perpetuum transeat, apte mox subditur:

Quod Sanctorum anima, quae intus claritatem Dei
vident, quod extra est, non ignorant: carnalium
vero anima, utrum filij, vel cetera, quae maxime

CAP.
XV.

Respondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Numquid sapiens respondebit quasi in ven-
tum loquens, & implebit ardore stomachum suum? Arguis verbis eum qui non est aequalis
tibi, & loqueris quod tibi non expedit. Quantum in te est, evacuasti timorem, & tulisti preces
coram Deo. Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitavi linguam blasphemantium. Con-
demnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi. Numquid primus homo tu
natus es, & ante omnes colles formatus? Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit
eius sapientia? Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nesciamus. Et senes & an-
tiqui sunt in nobis, multo vetustiores quam patres tui. Numquid grande est, ut consoletur te
Deus? sed verba tua prava hoc prohibent. Quid te elevat cor tuum, & quasi magna cogi-
tans, attonitus habes oculos? Quid tumet contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo
huiusmodi sermones? Quid est homo ut immaculatus sit: & ut iustus appareat natus de mu-
liere? Ecce inter Sanctos eius nemo immutabilis: & cali non sunt mundi in conspectu eius.
Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquas iniquitatem? Ostendam
tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi. Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.

amaverunt, bene vel male se habeant, nesciunt.

CAPUT XIV.

Immutabis faciem ejus, & emittes eum.] Facies
hominis immutatur, cum ejus species morte atter-
ritur. Emittere vero, quia ab his quae volens ten-
uit, transire ad aeterna cogitur nolens: dumque ad
illa perducitur, haec quae diu cogitata tenuit, quali-
ter sese habitura sint relicta, nescit. Unde & addi-
tur: [Sive nobiles fuerint filij ejus, sive ignobiles,
non intelligit.] Sicut enim hi, qui adhuc viventes
sunt, mortuorum animae quo loco habeantur, igno-
rant: ita mortui, vita in carne viventium post eos
qualiter disponatur, nesciunt: quia & vita spiritus
longe est a vita carnis: & sicut corporea atque in-
corporea diversa sunt genere, ita etiam distincta co-
gnitione. Quod tamen de animabus sanctis sen-
tiendum non est: quia quae intus omnipotentis Dei
claritatem vident, nullo modo credendum est, quia
foris sit aliquid quod ignorent. Sed carnales qui-
que, quia amorem praecipuum filiis impediunt,
hoc eos beatus Job nescire postmodum asserit, quod
hic vehementer amaverunt: ut sive nobiles, sive
ignobiles sint filij, nesciant, quorum eos semper
cura fatigabat. Quod tamen si intelligi spiritualiter
debet, non incongrue filiorum nomine, opera de-
signantur; sicut de muliere Paulus dicit: Quia salva
erit per filiorum generationem. Neque enim mulier,
quae continentiae studens, nequaquam filios generat,
salva non erit: sed per generationem filiorum salva-
ri dicitur, quia per effectum bonorum operum per-
petuae salutis sociatur. Nobiles ergo sunt filij, recta
opera: ignobiles autem, facta perversa. Et saepe
homo agere quaelibet bona intentione nititur: sed
tamen pro multis, quae subrepunt, ejus acta apud
omnipotentem Deum qualiter habeantur, incer-
tum est. Sive itaque nobiles fuerint filij ejus, sive
ignobiles, non intelligit: quia subtili examine dis-
cussa, utrum approbentur ejus opera, an reproben-
tur, ignorat. Et hic ergo homo in dolore laboris
est positus, & illuc ducitur in timore suspicionis.
Unde adhuc de ipso praesentis vitae labore subjungi-
tur: [Attamen caro ejus, dum vivit, dolebit: &
anima ejus super semetipso lugebit.] De conjugibus
Paulus dicit: Tribulationem tamen carnis habebunt
hujusmodi. Sed tribulationem carnis hic pati pos-
sunt, etiam jam qui spiritualiter vivunt. Cur ergo
inesse conjugibus carnis tribulatio, quasi specialiter
dicitur, quae etiam a vita spiritualium longe non est,
nisi quod hi frequenter majores tribulationes ex
carne suscipiant, qui carnis voluptatibus delectan-
tur? Bene autem dicitur. (Et anima ejus super se-
metipso lugebit:) quia quisquis gaudere in se ap-
petit, eo ipso jam in luctu est, quo a vera laetitia
recessit. Vera quippe laetitia mentis, creator est.
Dignum itaque est, ut in se semper homo maeores
inveniat, qui derelicto creatore, in se gaudium
quaerebat. Sequitur.

2. Reg.
11. a

3. Reg.
11. a 32.
9. 4. c
Salomon.

13

1. Tim.
2. d

1. Cor. 7.
b

Quibus solis data est terra, et non transiit alienus per eos. Cunctis diebus suis impius superbit, et numerus annorum incertus est tyrannidis eius. Sonitus terroris semper in auribus illius: & cum pax sit, ille insidias suspicatur. Non credit quod reverit possit de tenebris ad lucem, circumspiciens undique gladium. Cum se moverit ad querendum panem, novit quod paratus sit in manu eius tenebrarum dies. Terrebit eum tribulatio, & angustia vallabit eum, sicut regem qui preparatur ad praelium. Tetendit enim adversus Deum manum suam, & contra omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est. Operuit faciem eius crassitudo, & de lateribus eius aruina dependet. Habitat in civitatibus desolatis, et in domibus desertis, quae in tumulos sunt redactae. Non habitabitur, nec perseverabit substantia eius, nec mittet in terram radicem suam. Non recedet de tenebris: ramos eius arefaciet flamma, & auferetur spiritu oris sui. Non credat frustra errore deceptus, quod aliquo pretio redimendus sit. Antequam dies eius impleantur, peribit: & manus eius areficient. Lædetur quasi vinea, in primo flore botrus eius, & quasi oliva proiciens florem suum. Congregatio enim hypocrita sterilis: & ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt. Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & uterus eius preparat dolos.

Quod cum perversi vera mala contra bonos non inveniunt, falsa fingunt, ut aliis derogando, ipsi iusti videantur.

CAPUT XV.

14. **R**espondens autem Eliphaz Themanites, dixit: Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens, & implebit ardore stomachum suum? Crebro jam diximus, beatum Job typum sanctae universalis Ecclesiae, amicos vero illius haereticorum speciem tenere: qui quasi ex defensione Domini, occasionem stultae locutionis inveniunt, & contumeliosa contra bonos verba jaculantur. Quibus cuncta quae a fidelibus sentiuntur, quasi in ventum prolata displicent. Unde nunc dicitur: [Numquid sapiens respondebit quasi in ventum loquens?] Nec bonorum verba dicta rationis, sed stimulos furoris existimant. Unde & subditur: [Et implebit ardore stomachum suum.] Quia ea etiam quae se sciunt contumeliose dicere, student semper, ut dictum est, ex Domini defensione palliare. Unde Eliphaz subdit: [Arguis verbis eum qui non est equalis tibi, & loqueris quod tibi non expedit.] Nullum vero existimant timorem Domini habere, nisi eum quem poterint ad suae confessionis stultitiam trahere. Unde adjungit: [Quantum in te est, evacuasti timorem, & tulisti preces coram Deo.] Tulisti dicitur, abstulisti: ac si aperte dicat: De tua iustitia praesumens, creatoris tui gratiam despicias deprecari. Cum enim vera mala haeretici contra bonos non inveniunt, fingunt quae redarguant, ut iusti esse videantur: & fit plerumque, ut ad aperta contumeliarum verba perveniant. Unde adhuc subditur: [Docuit enim iniquitas tua os tuum, & imitatis linguam blasphemantium.] Iniquitas os docet, quando ex mala vita concipitur, quod pejus dicatur. Quia autem beatus Job tantò in ore liber fuerat, quantò iustus in opere, ab amicis suis haereticorum typum tenentibus, & de iniqua vita, & de audaci ore reprehenditur, ut dicatur: [Docuit enim iniquitas tua os tuum.] Ac si aperte ei diceretur: Quod perversè loqueris, ex perversiore didicisti vita. Saepè vero haeretici dum quasi venerantur Deum, ejus mysteriis contradicunt: & humilitatem putant, si veritatem denegant. Sunt namque nonnulli, qui Deo se injuriam irrogare existimant, si eum veram carnem assumpsisse fateantur, aut si hunc veraciter pro nobis carne mori potuisse crediderint. Cumque Deo quasi plus honoris conantur tribuere, coguntur laudes veras bonitatis illius negare. Quid enim est in charitatis suae laude potentius, quam ut illa sibi pro nobis digna ad susceptionem assumptione faceret, quae ei videntur indigna? Sancta autem Ecclesia veram carnem, veram mortem illius confitetur: sed haec dicens, ab haereticis irrogare Deo contumeliam creditur. Unde nunc dicitur: [Et imitatis linguam blasphemantium.] Cui si quid in hoc mundo adversitatis evenit, hoc ei contingere ex ipsa hac injuria suae confessionis dicitur. Unde adhuc subditur: [Condemnabit te os tuum, & non ego: & labia tua respondebunt tibi.] Quia enim ex errore confessionis existimant mala adversitatis erumpere, labia sua ei asserunt respondere, ut culpa eloquii sit causa flagelli. Aliquando vero eam comprimere quasi ratiocinantes volunt. Unde Eliphaz beatum Job reprehendere quasi ex ratione conatur, dicens: (Numquid primus homo tu natus es, & ante colles formatus? Numquid consilium Dei audisti, & inferior te erit ejus sapientia?) Ac si verbis apertioribus dicat: Qui de aeterno loqueris, pensa quia temporalis es: qui de ejus sapientia disputas, pensa quia ejus consilium ignoras. Sed quia ad hoc haeretici verba Dominicae defensionis assunt, ut docti esse videantur, & dum divinam gloriam defendere videntur, suam scientiam hominibus innotescunt, ipsa hoc Eliphaz subijuncta verba testantur: qui loqui quidem de sapientia Dei coepit, sed statim ad suam elationem cecidit, dicens: (Quid nosti quod ignoremus? quid intelligis quod nescimus?) Quae videlicet dicta patenter ostendunt, ex qua mentis elatione prodeat, quidquid quasi ad Dominicam defensionem sonat. Sequitur: (Et senes & antiqui sunt in nobis, multo vetustiores quam patres tui.) Quia omnes haeretici à sancta universali Ecclesia sunt egressi, testatur Joannes, qui ait: Ex nobis prodierunt, sed non erant ex nobis. Sed ut ea quae asserunt, commendare stultis mentibus hominum quasi de antiquitate possint, antiquos patres se habere testantur: atque ipsos doctores Ecclesiae, suae professionis magistros dicunt. Cumque praesentes praedicatores despiciunt, de antiquorum patrum magisterio falsa praesumptione gloriantur: ut ea quae ipsi dicunt, etiam antiquos patres tenuisse fateantur; quatenus hoc quod rectitudine adstruere non valent, quasi ex illorum auctoritate confirmet. Quia vero scriptum est: Quem diligit Dominus castigat, flagellat autem omnem filium quem recipit: sancta Ecclesia multis in hac vita adversitatibus laborat, & reproborum vita tantò sine flagello dimittitur, quantò ad nulla premia servatur. Sed afflictionem sanctae Ecclesiae videntes haeretici, eam despiciunt, & tot illam flagellis atteri, ex pravae professionis merito suspicantur. Unde adhuc subditur: (Numquid grande est, ut consoletur te Deus? sed verba tua prava hoc prohibent.) Ac si ei patenter dicat: Si professionem fidei corrigeres, jam dudum consolationem à flagellis habere potuisses. Sequitur: (Quid te elevat cor tuum, & quasi magna cogitans, ardentis habes oculos?) Saepè justorum mens ita ad altiora contemplanda suspenditur, ut exterius eorum facies obstupuisse videatur. Sed quia hanc contemplationis vim in occulto agere haeretici

A
B
C
D
E
1. 1. Jan.
2. e
Heb. 12.
b

heretici ignorant, hoc à justis & recta sapientibus fieri magis per hypocritas, quam per veritatem putant: quia hoc quod ipsi habere nequeunt, inesse veraciter aliis non suspicantur. Sequitur:

Quod saepe iustorum & iniustorum similia sunt verba & opera, intentio tamen diversa. Nota in sequentibus haeresim Manichaeorum.

CAPUT XVI.

16. **Q**uid tunc contra Deum spiritus tuus, ut proferas de ore tuo huiusmodi sermones? Plerumque iusti aliquibus necessitatibus afflicti, sua opera coguntur fateri: quod beatus Job fecerat, quem post iustitiam flagella deprimebant, sed cum eorum dicta iniusti audiunt, hæc per elationem potius quam per veritatem existimant prolata. Ex suis enim cordibus verba iustorum pensant, & dici humiliter posse verba bona non existimant. Sicut enim gravis culpa est, sibi hoc hominem arrogare, quod non est: sic plerumque culpa nulla est, si humiliter bonum dicat, quod est. Unde saepe contingit, ut iusti & iniusti habeant verba similia, sed tamen semper cor longè dissimile: & ex quibus dictis Dominus ab iniustis offenditur, in eisdem quoque à iustis placatur. Nam Pharisæus ingressus templum, dicebat: *Ieiuno bis in sabbaro, decimas de omnium*

Luc. 18. b. qua possideo: sed iustificatus magis publicanus, quam ille exiit. Ezechias quoque rex cum molestia corporis afflictus, ad extremitatem pervenisset vitæ, in oratione compunctus dixit: Obsecro Domine,

memento quæso quomodo ambulaverim coram te in veritate & in corde profecto. Nec tamen Dominus hanc confessionem perfectionis ejus desepit, aut renuit, quem mox in suis precibus exaudivit. Ecce Pharisæus se iustificavit in opere, & Ezechias iustum se esse asseruit etiam in cogitatione: atque unde ille offendit, inde iste Dominum placavit. Cur itaque hoc, nisi quia omnipotens Deus singulorum verba à cogitationibus pensat, & in ejus auribus superba non sunt, quæ humili corde proferuntur? Unde beatus Job, cum sua opera protulit, contra Deum nullo modo tumuit, quia ea quæ veraciter fecerat, humiliter dixit. Sed solent hæreticorum suorum dictis vera aliqua permiscere: & amici beati Job quamvis in reprehensione ejus omnimodo fallantur, possunt tamen & quædam vera dicere, quæ ex illius assiduitate didicerunt. Quorum dicta si omnia refutanda essent, Eliphaz sententiam

1. Cor. 3. d. Paulus Apostolus minime protulisset. dicens: Apprehendit sapientes in astutia eorum. Quia igitur & ea quæ recta dicunt, contra beatum Job rectè non dicant: nos in eorum dictis & calcemus vitium indiscretionis, & discutiamus vires rectitudinis. Sequitur: [Quid est homo, ut immaculatus sit?] Eo enim ipso, quod dicitur homo, terrenus exprimitur & infirmus: homo enim ab humo appellatus est. Et quomodo esse valet sine macula, qui sponte sua ad infirmitatem concidit factus de terra? Ubi & additur: [Et ut iustus appareat natus de muliere.]

Gen. 3. d. Primam quippe viro iniustitiam mulier propinavit in paradiso. Quomodo ergo iustus apparebit, qui de illa natus est, quæ iniustitiæ propinatrix extitit? Sequitur.

Quod Sancti, qui propter excellentiam vitæ, cali dicuntur, ex semetipsis ante districtum Dei iudicium, ad perfectum mundi esse non possunt.

CAPUT XVII.

17. **E**cce inter Sanctos ejus nemo immutabilis, & cali non sunt mundi in conspectu ejus. Hoc calorum nomine repetit, quod Sanctorum prius appellatione signavit. Nam de eisdem Sanctis scriptum est:

S. Greg. Tom. I.

Cali enarrant gloriam Dei. Qui per naturam omnes in semetipsis propriam mutabilitatem habent: sed dum immutabili veritati studiosè semper inhaerere desiderant, inhaerendo agunt, ut immutabiles fiant. Cumque ad hanc toto affectu se tenent, quandoque accipiunt, ut super semetipsos ducti vincant hoc, quod in semetipsis mutabiles extiterunt. Quid enim mutabilitas, nisi mors quædam est? Quæ dum rem quamlibet in aliam immutat, quasi occidit quod fuerat, ut incipiat esse, quod non erat. Et de auctore omnium scriptum est: Qui solus habet immutabilitatem: quia videlicet in semetipso solus immutabilis est. De quo per Jacobum dicitur: Apud quem non est transmutatio, nec vicissitudinis obumbratio. Ipsa enim mutabilitas umbra est, quæ quasi obscuret lucem, si hanc per aliquas vicissitudines permutaret. Sed quia in Deo mutabilitas non venit, nulla ejus lumen umbra vicissitudinis intercidit. Bene autem dicitur: [Cali non sunt mundi in conspectu ejus;] quia per semetipsos ante districtum Dei iudicium nec ipsi esse mundi ad perfectum possunt, qui munditiæ prædicatores fiunt, Joanne attestante, qui ait: Si dixerimus quia peccatum non habemus, ipsi nos seducimus. Si igitur inter Sanctos illius, nemo immutabilis est, & cali in conspectu ejus non sunt mundi, quis apud se de iustitiæ opere præsumat? Unde & subditur:

Quod quasi aquas homo iniquitatem bibit, cum sine timoris obstaculo peccatum de gluitur.

CAPUT XVIII.

Quanto magis abominabilis & inutilis homo, qui bibit quasi aquas iniquitatem? Qui immaculatum prius hominem & iustum per se posse esse negaverat, hunc abominabilem & inutilem appellat: abominabilem scilicet propter immunditiam maculæ: inutilem verò propter iniustitiam imperfectæ vitæ. Qui tamen abominabilis & inutilis intelligi & aliter potest. Aliquando enim homo perverfus quædam rectè agere videtur: sed per ea quæ iniqua sunt, etiam ea quæ ejus recta sunt, destruantur. Et quia multum Deo displicent mala, neque illa placent, quæ videntur bona. Qui ergo in malis suis Deo abominabilis est, in bonis est inutilis: quia dum se per prava opera Deo execrabilem exhibet, nec illud de eo quod rectum videtur, placet. Bene autem dicitur: [Qui bibit quasi aquas iniquitatem.] Hoc namque quod comeditur, cum mora glutitur, quia manditur ut glutatur. Quod autem bibitur, tantò ad glutendum moram non habet, quantò nullam & ad mandendum necessitatem habet. Culpa ergo, quia à stulto homine sine ulla retractatione perpetratur, quasi iniquitas bibitur. Quia enim illicita sine timore facit, quasi potum iniustitiæ sine obstaculo glutit. Sequitur: [Ostendam tibi, audi me: quod vidi, narrabo tibi.] Habent hoc omnes arrogantes proprium, ut cum rectum quid vel parum fenserint, in usum hoc elationis inflectant; atque undè per intellectum sibimetipsis altiores fiant, inde per tumorem in foveam elationis cadant; seque doctis doctiores existimant: reverentiam sibi à melioribus exigant, & docere sanctiores, quasi ex auctoritate contendant. Unde nunc dicitur: [Ostendam tibi, audi me.] Et quia cum minore auctoritate docet is qui audita, quam is qui ea quæ viderit, loquitur, ut fortiorem sibimet auctoritatem Eliphaz arroget, dicit: [Quod vidi, narrabo tibi.] Quia verò nonnumquam hæretici de damnatis suis patribus confunduntur, & tamen eorum sententias quasi cum auctoritate ad medium proferunt, ex quorum stultitia jure reprobantur: rectè ipsa hæreticorum audacia subinfertur, cum dicitur: [Sapientes confitentur, & non abscondunt patres suos.] In quorum & laudem profiliunt, & eos velut solos Ecclæ

A 2

fiā praeuiffē gloriāntur. Unde adhuc ſubditur: *(Quibus ſolis data eſt terra, & non tranſiit alienus per eos.)* Solis ſuis patribus datam terram exiſtimant, quia ſolos errorum ſuorum magiſtros rexiffe veraciter Eccleſiam putant. Quis verò alienus, niſi apoſtata angelus vocatur? Unde & per Pſalmiſtam de cunctis ſimul malignis ſpiritibus dicitur: *Quoniam alieni inſurrexerunt in me, & fortes queſierunt animam meam.* Hæretici igitur, quia doctorum ſuorum corda apoſtata angelo exiſtimant non fuiſſe ſubjecta, tranſiſſe per eos alienum denegant. Cui videlicet alieno per unumquemque tranſire, eſt iniquas in corde ejus cogitationes immittere. Unde & per Prophetæ vocem de malignis ſpiritibus contra ſtantem animam dicitur: *Et dixerunt anima tua, Incurvare ut tranſeamus.* Sed Eliphaz Themanites quia quædam narraturus audiri vult, quamvis multa quæ dicenda ſunt ſciat, ſed quia beato Job dicenda non erant, neſciat: audiamus ſententias, quas contra beatum Job protulit. Nec enim debemus cui, ſed ſolum penſare quid dixit. Sequitur:

Quod Sancti eſti ad horam in ſole ſcant, nequaquam tamen in ſuperbia perſeuerant.

CAPUT XIX.

(Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit.) Solent etiam electi in quibuſdam ſuis tentationibus atque actibus ſuperbire. Sed quia electi ſunt, cunctis diebus ſuis ſuperbire non poſſunt, quia priusquam vitam finiant, ad humilitatis metum ab elatione corda commutant. Impius verò diebus ſuis omnibus ſuperbit: quia ſic vitam terminat, ut ab elatione minimè recedat. Circumſpicit quod temporaliter floret, & penſare negligit quò in æternum ducitur. In hac vita carnis fiduciam ponit, eaque diu permanere exiſtimat, quæ ad præſens tenet. Solidatur in elatione animus, in deſpectum adducitur omnis propinquus: quàm repentina mors ſubrepat, numquam conſiderat: quàm ſit ejus incerta felicitas, numquam penſat. Qui ſi incertitudinem fugacis vitæ conſpiceret, incerta pro certo nequaquam teneret. Unde & bene ſubditur:

Quod Deus non attendat quantum quiſque faciat, ſed quantum velit; & quod ideo finem noſtrum latere nos voluit, ut ſemper ad mortem parati ſimus.

CAPUT XX.

(Et numerus annorum incertus eſt tyrannidis ejus.) Superbire enim minimè debuiffet, etiam ſi annorum ſuorum numerum certum habere potuiſſet: ut ſciens quantum viveret, præſciret quando ſe ab elatione removeret: At poſtquam præſens vita ſemper incerta eſt, tantò ſemper mors ſubrepens timeri debet, quantum numquam prævideri valet. Bene autem ſuperbiam impij, tyrannidem vocat. Propriè enim tyrannus dicitur, qui in communi republica non jure principatur. Sed ſciendum eſt, quia omnis ſuperbus juxta modum proprium tyrannidem exercet. Nam quòd nonnumquam alius in republica, hoc eſt, per acceptam dignitatis potentiam, alius in provincia, alius in civitate, alius in domo propria, alius per latentem nequitiam hoc exercet apud ſe in cogitatione ſua. Nec intuetur Dominus quantum quiſque mali valeat facere, ſed quantum velit. Et cum deſt potestas foris, apud ſe tyrannus eſt, cui iniquitas dominatur intus: quaſi eſti exteriùs non affligit proximos, intrinſecus tamen habere poteſtatem appetit, ut affligat. Et quia omnipotens Deus corda penſat, jam in ejus oculis impius egit quod cogitavit. Ad hoc autem conditor noſter latere nos voluit finem noſtrum, ut dum incerti ſumus quando moriamur, ſemper ad mortem parati invenia-

mur. Unde rectè poſtquam dictum eſt: *(Cunctis diebus ſuis impius ſuperbit.)* adjungit: *(Et numerus annorum incertus eſt tyrannidis ejus.)* ac ſi aperte diceret: Cur quaſi de certo extollitur, cujus vita ſub pœna incertitudinis tenetur? Sed omnipotens Deus pravè agentibus non ſolum ventura ſupplicia reſervat, ſed eorum corda hic etiam ubi delinquant, pœnis implicat; ut eo ipſo quò peccant, ſemetipſos feriant, ut ſemper trepidi ſemperque ſuſpecti mala ab aliis pati metuant, quæ ſe aliis feciſſe meminerunt. Unde adhuc de hoc impio ſubditur:

Quod reprobi non tantum ad futura ſupplicia reſervantur, ſed jam hic eorum corda conſcientia igne torquentur.

CAPUT XXI.

(Sonus terroris ſemper in auribus illius: & cum ſpax ſit, ille inſidias ſuſpicatur.) Nil autem ſimplici corde felicius, quia quò innocentiam erga alios exhibet, nihil eſt quò pati ab aliis formidet. Habet enim quaſi arcem quandam fortitudinis ſimplicitatem ſuam. Nec ſuſpectus eſt pati, quòd ſe feciſſe non meminit. Unde bene per Salomonem dicitur: *In timore Domini, fiducia fortitudinis.* Qui & rurfum ait: *Secura mens, quaſi juge convivium.* Quasi enim continuatio refectionis eſt, ipſa tranquillitas ſecuritatatis. At contra mens prava ſemper eſt in laboribus: quia aut molitur mala quæ inferat, aut metuit, ne hæc ſibi ab aliis inferantur. Et quidquid contra proximos excogitat, hoc contra ſe excogitari à proximis formidat. Fit undique ſuſpecta, undique trepida. Omnis qui ad memoriam venit, exquirere contraria creditur. Cui ergo tranquillitas ſecuritatatis deſt, huic proculdubio terroris ſonitus ſemper in auribus eſt. Et ſape contingit, ut illi quilibet proximus ſuus ſimpliciter loquatur, nil adverſum cogitet. Sed cum pax ſit, ille inſidias ſuſpicatur: quia qui ſemper doſoſè agit, ſimpliciter erga ſe agi non æſtimat. Et quia ſcriptum eſt: *Impius cum in profundum venerit peccatorum, contemnit: involutus iniquitatis ſuæ tenebris, jam de luce deſperat.* Unde & ſequitur: *[Non credit quòd reverti poſſit de tenebris ad lucem, circumſpectans undique gladium.]* Quia dum feriri ſe undique inſidiis credit, ſalute deſperata, ſemper ad nequitiam excreſcit. Aliquando verò iſte perverſus etiam ſuperba judicia attendit, & ſuper ſe hæc venire metuit. Sed cum ſtipendium vitæ præſentis quaerit, hæc eadem judicia quæ metuere cœperat, avaritiæ devictus inſania contemnit. Et quidem mori ſe poſſe in peccato exiſtimat, ſed tamen à peccato non ceſſat. Unde & ſubditur: *[Cum ſe moverit ad querendum panem, novit quòd paratus ſit in manu ejus tenebrarum dies.]* Panis etenim, ſtipendium vitæ præſentis; tenebrarum verò dies, tempus ultionis accipitur. In actu itaque ſuo * aliquamdiu iſte perverſus iram ſuperni judicis perpendit præſentem: ſed à malo non avertitur, ut etiam ipſa quoque ab ejus interitu valeat averti. Accuſante ſe autem conſcientia feriri metuit; ſed tamen ſemper auget quòd feriat. Contemnit reditum ſuum, deſperat veniam, ſuperbit in culpa; ſed tamen teſtem ſuæ nequitiae intus habet timorem. Et quamvis prava videatur foris audaſter agere, de hiſ tamen apud ſemetipſum cogitur trepidare. Unde ſcriptum eſt: *Cum enim ſit timida nequiſſia, dat reſtimonium condemnationi:* quia cum illicita quiſque perpetrat, pavet quòd facit; & apertus damnationis teſtis eſt ipſe timor iniquitatis: quia & rimetur quòd agitur, & tamen malum non vincitur, quòd timetur. De quo & adhuc ſubditur: *[Terrebit eum tribulatio, & anguſtia vallabit eum, ſicut regem qui præparatur ad prælium.]* In omne quòd iniquus agit,

tribulatione & angustia vallatur : quia cor ejus anxietate & suspitione confunditur. Alius occulte appetit vi aliena diripere, qui laborat in cogitationibus, ne deprehendi valeat. Alius relicta veritate mentiri deliberat, ut audientium animum fallat. Sed quantus labor est sollicitudine custodire, ne ipsa ejus fallacia deprehendi queat? Ponit quippe ante oculos quid sibi à veritate scientibus responderi possit; & cum magno cogitatu pertractat, quomodo per argumenta falsitatis, documenta veritatis exuperet. Hinc inde se circumtegit, & contra hoc, ubi deprehendi potuerit, veritati similem responsonem quaerit: qui si vellet verum dicere, utique sine labore potuisset. Plana quippe veritatis via, & grave est iter mendacij. Unde & per Prophetam dicitur: *Docuerunt enim linguam suam loqui mendacium: ut iniquè agerent, laboraverunt.* Bene ergo dicitur: [*Terretur eum tribulatio, & angustia vallabit eum:*] quia apud semetipsum in labore timoris deficit, qui securitatis sociam viam veritatis relinquit. Qui bene regi preparato ad praelium comparatur: quia in eo ipso malo quod agit, & terretur, & festinat, & ex conscientia trepidat, & ex desiderio anhelat, metuit & superbit, pavescit suspitionibus, & mentem per audaciam erigit. Sciendum quoque est, quia rex qui preparatur ad praelium, sic de hoste suspectus est, ut eundem quoque quem ducit exercitum metuat, ne labefactetur, ne destitutione militum jaculis pateat inimicorum. Iniquus ergo angustia vallatur, sicut rex qui preparatur ad praelium: quia videlicet falsa agens, falsa loquens, formidat, ne suos amittat milites, id est, argumenta falsitatis; & veritatis jaculis pateat, si ei fortasse defuerit quod ex fallacia opponat. Sed quamvis animus trepidet, quamvis conscientia accuset, cupiditate tamen sua iniquus vincitur, & suppresso pavore audaciam de iniquitatibus sumit. Et saepe etiam ultione menti proponit, se contra Deum erigit, quolibet ab eo adversa perpeti deliberat, dummodo hic, dum valet, omne quod placet, agat. Unde & subditur:

Quod hi contra Deum manum tendunt, qui mala agentes Deum contemnunt: & pingui contra eum cervice armantur, qui ex opulentia rerum secularium inflati, quasi ex pinguedine vita praesentis contra creatorem se erigunt.

CAPUT XXII.

T Etendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est. Cucurrit adversus eum erecto collo, & pingui cervice armatus est. Hæc de ipso iniquorum capite, scilicet Antichristo, apertius sentiuntur, qui contra Deum manum erigens, roborari dicitur: quia parvo tempore permittitur exaltari, ut cum ad modicum gloriarum finitur, eò in perpetuum atrocius puniatur. Sed quia ejus membra sunt omnes iniqui, hoc quod in fine mundi ille tunc singulariter acturus est unus, videamus modò qualiter à malis agatur singulis. Sunt namque nonnulli, qui & si qua aliquando agere contra omnipotentis Dei judicium nituntur, ipsa impossibilitate explenda suæ voluntatis fracti, ad semetipsos respiciunt, atque ad eum, quem contemnere voluerant, convertuntur: & qui discedere longè potuerant, si quod vellet implere valuissent, per hoc aliquando salvantur, quia quod nequiter voluerant, implere nequiverunt. Unde ad se reducti, cuius sunt conditionis aspiciunt, & plangunt se contraria veritati voluisse. Et sunt nonnulli, qui hoc quod perversè contra Deum appetunt, justo Dei judicio implere nequius permittuntur. Et cum eos malitia accendit, potentia roborat, tantò jam semetipsos in errore cognoscere nequeunt, quantò in rebus affluentibus extra se semetipsos Greg. Tom. I.

A per per potentiam trahuntur. De quorum nunc intentione dicitur: [*Etendit enim adversus Deum manum suam, & contra Omnipotentem roboratus est.*] Contra Deum quippe manum tendere, est in operatione prava, despectis Dei judiciis, perseverare. Et quia tunc magis irascitur Deus, quando permittit impleri quod saltem concipi in cogitatione non debuit, contra Omnipotentem iniquus iste roboratur: quia prosperari in mala sua actione permittitur, quatenus & perversa faciat, & tamen feliciter vivat. De quo adhuc subditur: [*Cucurrit adversus eum erecto collo.*] Erecto collo contra Deum currere, est ea quæ creatori displicent, cum audacia perpetrare. De quo rectè dicitur: *Cucurrit*, id est, in malo opere obstaculum de adversitate non habuit. De quo adhuc additur: [*Et pingui cervice armatus est.*] Pinguis cervix est opulenta superbia, affluentibus videlicet rebus quasi multis carnibus sulca. Potens igitur iniquus pingui cervice contra Deum armatur, qui rebus temporalibus tumens contra præcepta veritatis, quasi de magnitudine carnis erigitur. Quid enim paupertas, nisi quadam macies: & quid rerum abundantia, nisi pinguedo est vitæ præsentis? Pingui ergo cervice se contra Deum erigit, qui temporalem abundantiam in superbiam assumit. Habent enim hoc potentes & iniqui proprium, ut fallacibus divitiis occupati, veras Dei opes negligant: & quantò minus quod verum est inquirunt, tantò amplius falsis divitiis extollantur. Cura etenim multiplex terrenarum rerum, quia occupat, excæcat. Unde adhuc aptè subjungitur: [*Operuit faciem ejus crassitudo.*] Visus quippe in facie est, in qua & prima corporis honorabilior pars est. Non ergo immeritò mentis intentio per faciem designatur, quam quolibet veritatis, illuc videmus. Faciem ergo crassitudo operit, quia desiderata terrenarum rerum abundantia oculos mentis premit, & hoc quod in eis esse honorabile debuit, ante Dei oculos fœdat, quia curis multiplicibus aggravat. Quibus tamen nec solum sufficit, ut ipsi superbiunt, nisi & hi qui eis conjuncti sunt, de eorum pinguedine etiam ipsi gloriantur. Nam sunt nonnulli, qui patronis majoribus adjuti superbiunt, & de eorum potentia contra inopes extolluntur. Unde & adhuc subditur: [*Et de lateribus ejus aruina dependet.*] Quia aruina pinguedo carnis est, & latera dicere divitum solemus hos, quos eis conjunctos cernimus; aruina de ejus lateribus dependet, quia quisquis potenti & iniquo adhæret, ipse quoque de ejus potentia, velut ex pinguedine rerum tumet, ut patroni perversi iniquitatem sequens, Deum non timeat: quos valet, & quantum valet pauperes affligat, de gloria temporali cor elevet. Cum ergo talis est qui iniquo potenti adhæret, de ejus profectò latere aruina dependet. De quibus adhuc subditur: [*Hi habitant in civitatibus desolatis, & in domibus desertis, quæ in tumulos sunt redactæ.*] Quia enim à conversatione conviventium civitas appellatur, civitates desolatæ sunt ipsi obsequerium cunei perversorum: quorum clamoribus perversus iste laudatur, cum ad prava opera per nequitiam rapitur. Unde scriptum est: *Laudatur peccator in desiderio anima sua, & qui iniqua agit, benedicitur.* Domus verò deserta, sunt cogitationes prave: quas iniquus iste inhabitat, quia per omne quod agit, iniquorum hominum placere cogitationibus appetit. Quæ civitates desolatæ, & domus desertæ rectè nominantur: quia nisi omnipotens Deus, talium conversationes cogitationesque præcedentibus eorum culpis relinqueret, ad graviora perpetranda minimè pervenirent. Bene autem dicitur: [*Quæ in tumulos sunt redactæ.*] Ruentia namque domorum atque civitatum ædificia tumulos faciunt: quoniam dum pravi quique confusis actionibus sibimetipsis ad perversa opera junguntur,

ostendunt proculdubio, quia de edificio vita ceciderunt. Sequitur: [*Non habitabitur, nec perseverabit substantia ejus, nec mittet in terram radicem suam.*] Quod hinc, (*Non habitabitur*), dictum est; in quibusdam codicibus reperi, (*Non ditabitur*;) sed sensus non discrepat, quamvis à se sermo discordet. Ille enim virtutibus ditatur, cujus mentem inhabitat omnipotens Deus. Sed quia superbi cogitatio ab auctoris sui gratia non inhabitatur, profectò per hoc virtutibus non ditatur. Propter hoc ergo quod interius est vacuus, dicitur: *Non inhabitabitur*: propter hoc verò quod transitorium foris tumet, rectè subjungitur: (*Nec perseverabit substantia ejus.*) Ac si aptè dicatur: Hoc quod habere videtur exterius transire: & illud quod transire non poterat, interius non habet. Unde & aptè subjungitur: (*Nec mittet in terram radicem suam.*) Quod si de hac terra dictum accipimus, liquet proculdubio, quia arbor quæ in terra radicem non habet, vel tenuissimis commota flatibus cadit. Et superbus quisque dum contra omnipotentem Dominum roboratur, dum currit erecto collo, & pingui cervice contra auctorem erigitur, stare quasi arbor videtur. Sed status ejus sine radice est: quia velut ad lenem flatum, sic ad motum occultæ sententiæ vita ejus eruitur. Sic verò hoc loco terram, æternæ vitæ retributionem accipimus, de qua Prophetæ ait: *Portio mea in terra viventium*: iniquus iste in terra radicem suam non mittit, quia numquam ad æternæ vitæ desiderium cordis sui cogitationes plantat. Quod enim radix arbori, hoc unicuique hominum cogitatio sua est: quia in hoc quod exterius videtur, per illud tenetur, quod exterius non videtur. Unde & per Prophetam dicitur: *Mittet radicem deorsum, & faciet fructum sursum.* Cum enim cogitationem nostram ad compatiendum indigenti proximo tendimus, quasi radicem deorsum mittimus, ut retributionis fructum superius faciamus. Sequitur: (*Non recedet de tenebris.*) Si superbus iste à culpa ad justitiam redire voluisset, de tenebris recederet. Sed quia lucem justitiæ non quarit, de tenebris non recedit. Cujus etiam exemplo hi qui ei adherent, in terrenis profectibus anhelant, avaritiæ facibus accenduntur, desideriorum carnalium ignibus uruntur. Unde & subditur: (*Ramos ejus arefaciet flamma.*) Si enim sibi quosdam æternam patriam querentes adjungeret, ramos in se virides haberet. Sed quia ipsi quoque, qui ei conjuncti sunt, terrenis desiderijs vituant, & dum desideriorum flamma, clientium ejus animos accendit, scilicet ramos ejus arefacit, ut fructum boni operis non ferant; quia ad appetenda infima per nequitiam anhelant. Bene autem subditur: (*Et auferetur spiritus oris sui*) Superbus etenim quisque quò in hac vita plus valet, eò sibi linguæ frana audacius relaxat, ut loquatur perversa quælibet, nullum de verbis suis metuat, istos contumeliis feriat, illos maledictionibus jaculetur. Nonnumquam verò in blasphemiam contra conditorem rapitur, sicut de talibus per Psalmistam dicitur: *Posuerunt in calum os suum, & lingua eorum transiit super terram.* Unde & dives in igne positus, stillari sibi aquam ex digito Lazari in linguam postulat. Quia ex re intelligitur, quia ubi amplius peccaverat, ibi atrocius ardebat. Rectè ergo nunc dicitur: (*Et auferetur spiritus oris sui*;) quia eò percussiois sententiam accepit, quò oris sui spiritum sub divina formidine non restrinxit. Sequitur:

Quòd elemosynas ex rapinis pauperum, vel ex aliis malis operibus contractas non suscipiat Deus: & qui in his divites sunt, nullo pretio redimantur.

CAPUT XXIII.

Non credat frustra errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus sit. Quotiens post cul-

pam elemosynas facimus, quasi pro pravis actibus pretium damus. Unde & per Prophetam de eo qui hæc non agit, dicitur: *Non dabit Deo propitiationem suam, nec pretium redemptionis animæ suæ.* Nonnumquam verò divites elati, inferiores opprimunt, aliena rapiunt, & tamen quasi quædam aliis largiuntur: & cum multos deprimant, aliquando quibusdam opem defensionis ferunt; & pro iniquitatibus quas numquam deserunt, dare pretium videntur. Sed tunc elemosynæ pretium nos à culpis liberat, cum perpetrata plangimus, & abdicamus. Nam qui & semper peccare vult, & quasi semper elemosynam largiri, frustra pretium tribuit: quia non redimit animam, quam à vitiis non compefcit. Unde nunc dicitur: (*Non credat frustra errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus sit.*) Quia elemosyna superbi divitiis cum redimere non valet, quam perpetrata simul rapina pauperis ante Dei oculos ascendere non permittit. Quod fortasse intelligi aliter potest: quia sæpe superbi divites cum elemosynam tribuunt, non hanc pro æternæ vitæ desiderio, sed pro extendenda vita temporali largiuntur, mortem se posse differre donationibus credunt. Sed non credat frustra errore deceptus, quòd aliquo pretio redimendus sit: quia obtinere ex impenso munere non valet, ut finem debitum evadat, cujus etiam nequitia intercidit vitam. Unde & subditur: (*Antequam dies ejus impleantur, peribit: & manus ejus arescent.*) Præfixi dies singulis ab interna Dei præscientia nec augeri possunt, nec minui: nisi contingat ut ita præscientur, ut aut cum optimis operibus longiores sint, aut cum pessimis breviores, sicut Ezechias augmentum dierum meruit impensioe lacrymarum; & sicut de perversis scriptum est: *Indisciplinatis obviat mors.* Sed sæpe iniquus, quamvis in occulta Dei præscientia longa vitæ ejus tempora non sint prædestinata; ipse tamen quia carnaliter vivere appetit, longos animo dies proponit. Et quia ad illud tempus pervenire non valet quod expectat, quasi antequam dies illius impleantur, peribit. Quod tamen intelligere & aliter possumus. Plerumque enim quosdam cernimus & perversè agere, & usque ad senectutem ultimam pervenire. Quomodo enim dicitur: [*Antequam dies ejus impleantur, peribit;*] cum in quibusdam sæpe videamus, quia ætate longa jam membra deficiunt, & tamen pravitate suam eorum desideria exequi non desistunt? Sunt namque nonnulli, qui post vitam perditam, ad semetipsos redeunt, & acculant se conscientia, perversa itinera relinquunt, commutant opera, antiquæ suæ pravitati contradicunt, terrenas actiones fugiunt, desideria superna sectantur: sed priusquam in eisdem sanctis desiderijs solidentur, per torporem mentis ad ea quæ dijudicare ceperant, redeunt: atque ad mala quæ fugere disposuerant, recurrunt. Quia enim sæpe contingit, ut pro utilitate multorum etiam sancti viri exterioribus actibus serviant, & populorum gubernationibus occupentur; hoc infirmi aspicientes, & per vetustam adhuc superbiam querentes imitari, exterioribus se actionibus inferunt: sed quòd ad eas non eruditi spiritualibus veniunt: sed quòd ad eas & diutina conversatione in desiderijs cælestibus convalescat, cum ad exteriora agenda refunditur, ab omni statu boni operis eradicatur. Unde rectè quoque de hoc iniquo dicitur: (*Antequam dies ejus impleantur, peribit.*) Quia & si quid boni fortasse ceperit agere, priusquam in eo per longitudinem temporis convalescat, ad exteriora relabitur, & perversè deserit, quæ rectè inchoasse videbatur. Unde & aptè subditur: (*Et manus ejus arescent.*) Quia dum exterioribus actibus intempètivè involvitur, ab omni nimirum bona operatione siccat. Unde adhuc bene subditur:

T. sal. 141

24.

E. sal. 37.

E. sal. 72. b

Luc. 15. f

T. sal. 141

24.

4. Reg. 20. 4

Quod hypocrite ideo aridi & infecundi sint in conspectu Dei, quia coram hominibus opera sua congregant.

CAPUT XXIV.

L Adetur quasi vinea in primo flore botrus ejus, & quasi oliva projiciens florem suum. Congregatio enim hypocrita sterilis.] Notandum, quod sic de hoc iniquo generaliter loquitur, ut tamen divinus sermo ad specialem ejus nequitiam derivetur.

Qui enim dicens: [*Ladetur quasi vinea in primo flore botrus ejus, & quasi oliva projiciens florem suum;*] protinus subdit: [*Congregatio enim hypocrita sterilis;*] patenter indicat, quia in hoc iniquo reprobationis sententiam contra ejus hypocritam ferat.

26. Sed nunc pensandum nobis est, qualiter hypocrita sicut vinea in primo flore, vel sicut oliva florem projiciens laedatur. Si florentem vineam per inaequalitatem aeris immoderatum frigus attigerit, protinus ab omni humore viriditatis arefacit. Et sunt nonnulli, qui post perversa itinera, sanctas vias sectari appetunt: sed priusquam in eis, ut diximus, desideria bona roborentur, quaedam illos praesentis faculi prosperitas accipit, quae eos rebus exterioribus implicat, & eorum mentem dum à calore intimi amoris retrahit, quasi ex frigore extinguit, & quidquid in eis de virtutum flore apparere videbatur, interficat. In terrenis quippe actibus valde frigescit animus, si necdum fuerit per intima dona solidatus. Unde necesse est, ut loca majora vel exteriora opera, quae humanis sunt necessitatibus profutura, illi exercenda suscipiant, quia haec dijudicare, atque sub semetipsis premere ex virtute intima noverrunt. Nam cum infirmus quisque vel ad locum regiminis, vel ad exteriora agenda retrahitur, quod quasi extra se ducitur, eradicatur: quia & arbor, quae radices in altum prius non mittit, citius ventorum impetu sternitur, si se ad altum vertice extollit; eoque citius ad ima corrui, quod altius in aere sine radicibus excrevit. Nonnumquam vero florentem vineam non frigus, sed aestus arefacit. Cumque immoderato calore tangitur, discusso flore botrus tabescit. Et plerumque contingit, ut hi qui ad bona opera, recta intentione non veniunt, cum placere se hominibus vident, ad exercenda haec eadem opera vehementius accendantur, humanis placitura oculis agere anxie studeant, & quasi in sancto studio ferveant. Quid itaque istos, nisi in flore aestus contingit, quos humanae laudis appetitio à fructu alienos fecit? Unde & bene subditur: [*Et quasi oliva projiciens florem suum.*] Oliva quippe cum in flore est, si immoderata nebula tangitur, à plenitudine fructuum vacuatur. Et quoties inchoantes quique bona opera, laudari ab aspicientibus ceperint, atque in suis laudibus delectari, fit caligo intelligentiae in cogitatione, ut jam discernere nequeant, qua intentione quid faciant, & fructum perdant operis, velut ex nebula favoris.

Can. 7. d. Unde bene per Salomonem dicitur: *Mane surgamus ad vineas, videamus si floruit vinea, si flores fructus parturiant.* Florent quippe vineae, cum mentes fidelium bona opera proponunt. Sed fructus non pariunt, si ab eo quod proposuerint, aliis quibus victi erroribus infirmantur. Non ergo intuendum est si vineae floreat, sed si flores ad partum fructuum convalescant: quia mirum non est, si quis bona inchoet, sed valde mirabile est, si intentione recta in bono opere perduret. Unde fit plerumque, ut si in bono opere recta intentio non tenetur, etiam ipsum hoc opus quod bonum creditur, amittatur. Nam quosdam saepe vidimus terrena, quae possederant, reliquisse, & nil jam transitorium quaerere, nullis pro hac vita jurgiis immisceri. Cum itaque hoc in se fidelis anima ostendit,

A quasi oliva florem protulit. Sed cum quidam ex talibus rursus ceperint mundi gloriam, quam contempserant, quaerere, & terrenis rebus, quas sprevisse videbantur, insatiabiliter inhiare, vacare jurgiis, proximorum laesiones exquirere; nimirum projecit oliva florem, quem proposuit; quia rudimenta boni studij ad perfecta opera non perduxit. Sed sciendum est, quia haec semper eis eveniunt, qui Deum puro ac simplici studio non sequuntur. Unde recte subditur: [*Congregatio enim hypocrita sterilis.*] Caepra enim bona non amitteret, si hypocrita non fuisset. Congregant vero & hypocritae bona opera, sed eorum sterilis est ipsa congregatio: quia per hoc quod agunt, fructum recipere in aeterna retributione non appetunt. Fecundi ac virides in suis operibus humanis oculis videntur: sed in conspectu occulti iudicis, infecundi & aridi apparent. Saepe vero aestu avaritiae accensi, eorum majora de se opera humanis oculis ostendunt, quod ampliora sibi ab hominibus offerri munera appetunt. Unde adhuc subditur:

Quid sit munus ab ore & à manu percipere.

CAPUT XXV.

ET ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.] Sicut enim corpus in tabernaculo, sic mens habitat in cogitatione. Sed ignis tabernacula devorat, cum aestus avaritiae cogitationes devastat. Et fit plerumque, ut hypocrita aurum vel quaeque bona corporalia ab hominibus accipere contemnat: sed quia haec non accipit, majores ab eis recipere laudes quaerit; & fortasse munus se accepisse non aestimat, quia bona corporalia recipere recusat. Unde sciendum est, quia aliquando munus à manu, aliquando vero ab ore porrigitur. Nam qui nummum tribuit, munus ex manu dedit: qui autem verbum laudis impendit, munus ab ore protulit. Hypocrita itaque etsi exteriora dona, quae terrenae forsitan necessitati congruunt, accipere recusat, plus est quod sibi retribui appetit, cum ultra meritum laudari desiderans, munus ab ore quaerit. Et quia in ipso laudis appetitu, nimio cor ardore succenditur, dicatur recte: [*Et ignis devorabit tabernacula eorum, qui munera libenter accipiunt.*] Sin vero eorum tabernacula, corpora debemus accipere, in quibus illorum animae habitant; ignis eorum tabernacula devorat: quia qui hic in mente ardent igne avaritiae, illic etiam in carne concremantur ignibus gehennae. Et quia mens hypocritae nunquam vacat à malitia cogitatione: nam sive terrena quaeque, seu laudem appetat, haec aliis invidet, quae sibi tribui anhelat: & tantò ceteros ostendere perverfos molitur, quantum videri sanctior omnibus appetit; ut ex eo quod alij despiciabiles sunt, ipse reverentior semper appareat. Unde fit, ut de opinione proximi ante humana iudicia, linguae suae laqueos praetendat, ut eorum quibus placere appetit, solus aestimationem capiat. Unde & sequitur: [*Concepit dolorem, & peperit iniquitatem, & verus ejus preparat dolos.*] Dolorem quippe concipit, cum perversa cogitat. Iniquitatem parit, cum explere ceperit quod cogitavit. Invidendo dolorem concipit, derogando iniquitatem parit. Gravis quippe est iniquitas, quando is qui perverfus est, ostendere alios perverfos molitur, ut inde ipse quasi sanctus appareat, quod alios sanctos non esse docuerit. Sciendum vero, quod in sacro eloquio, ventris vel uteri nomine mens solet intelligi. Hinc est enim quod per Salomonem dicitur: *Luxerit Domini spiraculum hominis, quae investigat omnia secreta ventris.* Lux enim gratiae, quae desuper venit, spiraculum homini praestat ad vitam. Quae videlicet lux omnia secreta ventris investigare dicitur: quia occulta mentis penetrat, ut ea quae de

seipsa latebant animam, ante ejus oculos flenda re-
 ducat. Hinc Hieremias ait: *Ventrem meum, ven-*
treum meum doleo. Qui ut ventrem suum, quid di-
 xisset ostenderet, adjunxit: *Sensus cordis mei tur-*
bati sunt. Uteri itaque nomine, rectè mens accipi-
 tur: quia sicut proles in utero concipitur, sic cogita-
 tio in mente generatur: & sicut in ventre cibi, ita
 continentur in mente cogitationes. Uterus itaque
 hypocrita preparat dolos, quia tantò semper majo-

rem malitiam contra proximos in mente concipit,
 tantò solus præ omnibus videri innocentior qua-
 rit. Hæc idcirco Eliphaz protulit, quia beatum Job
 tanto percussum verberare propter hypocrisim putavit.
 Sed ejus verba etsi multis congruunt, ab ipso solo
 aliena sunt, pro quo solo dicebantur: quia sanctus
 vir nihil in suis actibus dupliciter habuit, quem
 testis veritas de cordis simplicitate laudavit.

SANCTI GREGORII
 MORALIS EXPOSITIONIS
 IN BEATVM IOB
 LIBER DECIMVSTERTIVS.

CAPUT PRIMUM.

HOC SE hoc perverforum proprium solet,
 quòd sua mala per conviciū bonis in-
 gerant, priusquam de eis ipsi veraciter
 accensentur: & dum metuunt increpari
 de his quæ faciunt, adversantes suis pravitatibus
 justos hæc facere testantur. Sancti autem viri pa-
 tienter audiunt etiam quæ se numquam fecisse me-
 minerunt; quamvis ea mala quæ sibi ingeri conspi-
 ciunt, ab ipsis suis criminatoribus noverint pepe-
 trata: & cum eos prædicando corrigere non possunt,
 patiendo tolerant; quatenus si fructum conversio-
 nis eorum consequi non valent, ex ipsis tamen præ-
 mium longanimitatis acquirant. Unde & sancta

B Ecclesia David propheta vocibus dicit: *Supra dor-*
sum meum fabricaverunt peccatores: quia videli-
 cet dum hæreticos vel quoslibet reprobos, quos cor-
 rigere non valet, tolerat, facta peccantium supra
 dorsum portat. Beatus itaque Job videns Eliphaz
 amicum suum multa contra se de hypocrisis conque-
 rentem, qui ex consolationis verbis ad amaritudi-
 nem increpationis eruperat, & simulatus conso-
 lator apparebat; per patientiam suam typum ser-
 vat Ecclesiæ, quæ novit talia audiendo tolerare, &
 cum ejus sermo admittitur, ratiocinando destrug-
 re, & dicit:

CAP.
 XVI.

Respondens autem Job, dixit: *Audiivi frequenter talia: consolatores onerosi omnes vos*
estis. Numquid habebunt finem verba ventosa? aut aliquid tibi molestum est, si loqua-
ris? Poteram & ego similia vestri loqui. Atque utinam esset anima vestra pro anima mea;
consolarer & ego vos sermonibus, & moverem caput meum super vos. Roborarem vos ore
meo: & moverem labia mea, quasi parcens vobis. Sed quid agam? Si locutus fuero, non
quiescet dolor meus: & si tacuero, non recedet à me. Nunc autem oppressit me dolor meus, &
in nihilum redacti sunt omnes artus mei. Ruga mea testimonium dicunt contra me: & susci-
tatur falsiloquus adversus faciem meam, contradicens mihi. Colligit furorem suum in me,
& comminans mihi, infremuit contra me dentibus suis: hostis meus terribilibus oculis me in-
tuitus est. Aperuerunt super me ora sua, exprobrantes: percusserunt maxillam meam, satiati
sunt panis meis. Conclussit me Deus apud iniquum, & manibus impiorum me tradidit. Ego
ille quondam opulentus, repente contritus sum: tenuit cervicem meam, confregit me, & po-
suit me sibi quasi in signum. Circumdedit me lanceis suis, convulneravit lumbos meos, non
pepercit, & effudit in terram viscera mea. Concidit me vulnere super vulnus: irruit in me
quasi gigas. Saccum consui super cutem meam, & operui cinere carnem meam. Facies mea
intumuit à ssetu, & palpebra mea caligaverunt. Hæc passus sum absque iniquitate manus mea,
cum haberem mundas ad Deum preces. Terra ne operias sanguinem meum, neque inveniat
in te locum latendi clamor meus. Ecce enim in celo testis meus, & conscius meus in excelsis.
Verbosi amici mei: ad Deum stillat oculus meus. Atque utinam sic iudicaretur vir cum Deo, quo
modo iudicatur filius hominis cum collega suo. Ecce enim breves anni transeunt: & semitam,
per quam non revertar, ambulo.

CAPUT II.

Audiivi frequenter talia.] Electi quippe frequen-
 ter aliena mala quasi sua audiunt, & ab his eis
 crimen impingitur, à quibus crimina impincta per-
 petrantur. Hæc autem responsione beatus Job illud
 Ecclesiæ tempus significat, quo oppressa ab adversa-
 riis, temporali eorum potentia quasi dejecta credi-
 tur. Unde sequitur: [*Consolatores onerosi omnes vos*
estis.] Sive enim hæretici, seu pravi quilibet, cum

C laborare bonos in adversitate conspiciunt, in eo
 quòd illos consolari appetunt, mala eis persuadere
 conantur. Unde non immeritò bonorum mentibus
 onerosa fit eorum consolatio, quia inter verba dul-
 cedinis, virus propinare cupiunt erroris: & dum
 dictis lenibus dolores quasi levigant, peccati onus
 imponere festinant. Sed electi viri etiam cum tem-
 porali gloria privantur, interni vigorem judicij non
 amittunt. Nam sciunt & foris adversa perpeti, &
 tamen interiùs infracti, recta sine pavore defendere.
 Unde subjungitur: [*Numquid habebunt finem verba*